

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn tel 668 1242 faks 668 1240 e-post eki@ki.ee

**Illegaalsete tubakatoodete
tarbimine ja kaubandus Eestis 2012
(elanike hinnangute alusel)**

Tallinn
Mai 2013

Aruande koostajad: Elmar Orro

Töögrupp: L. Lepane, M. Reiman, M. Josing, I. Niklus, S. Randrüt, P. Jõekalda, L. Kuusmaa

Eesti Konjunktuuriinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 668 1242

e-mail: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Eesti elanike suitsetamisharjumused	5
1.1. Suitsetamise levik täiskasvanud elanike hulgas	5
1.2. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused	7
1.3. Sigarettide hankimine välismaalt	9
2. Elanike eksperthinnangud sigarettide illegaalse müügi kohta	11
2.1. Illegaalsete sigarettide kaubandus ja levik	11
3. Illegaalsete sigarettide isiklik tarbimine	13
3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus	13
3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine	15
4. Illegaalsete sigarettide osakaal sigarettiturul	21
Kokkuvõte	23

SISSEJUHATUS

Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI) on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel viinud illegaalse tubakaturu uuringuid läbi alates 1998. aastast. Uuringutes analüüsitakse elanike üldisi suitsetamisharjumusi ning illegaalsete sigarettide tarbimist, samuti arvestatakse välja salasigaretide turumaht ja illegaalsete sigarettide osakaal Eesti sigaretiturul. Illegaalsete sigarettide all on käesolevas töös mõistetud sigarette, mida tarbijad hankisid ebaseaduslikult, olles teadlikud selles, et nende sigarettide pealt on jäetud tasumata riigimaksud. Lisaks teadlikule salaturult ostmisele, esineb ka mitteteadlikku salasigaretide ostmist. Näiteks ei teadvusta suitsetajad sageli, et seaduse järgi on välismaalt edasimüümise eesmärgil toodud sigaretid samuti illegaalne kaup.

Euroopa Liidu liikmena järgib Eesti ühtset tubakaaktsiisi poliitikat, mille üldisem eesmärk on maksumäärade ühtlustamine Euroopa Liidu liikmesriikides. Sigarettide aktsiisimäär koosneb fikseeritud määrast ja proportsionaalsest määrast, mis kokku peab vastama EL minimaalsetele nõuetele. EL tubakaaktsiisi miinimummäära tõstetakse 2014. aastast 64 eurolt kuni 90 euroni 1000 sigareti kohta, mis tähendab seda, et tubakaaktsiis tõuseb Eestis ka edaspidi. Kasvav aktsiis omakorda mõjutab legaalsete sigarettide jaemüügihindu ja selle kaudu ka salasigaretide turgu.

Käesolevas töös on vaatluse all illegaalsete sigarettide tarbimine ning turuolukord 2012. aastal, kuid kajastatud on ka pikem ajaperiood (alates 2002. aastast). Töös analüüsitakse tubakatoodetest ainult sigarettide tarbimist, kuna muude tubakatoodete (sigarid, sigarillod, suitsetamis- ja närimistubakas) osakaal ei ole sigarettide kõrval märkimisväärne. Uuringus tuuakse välja illegaalsete sigarettide osakaal kogu sigarettide turust ning antakse hinnang salasigaretide kaubandusega riigile tekitatud maksukaotustest. Turuanalüüsi aluseks on Eesti täiskasvanud elanikkonna küsitluse tulemused, Rahandusministeeriumi andmed ja Eurostati väliskaubanduse statistika. Elanike küsitlus viidi läbi 2012. aasta detsembris EKI tarbijapaneeli liikmete hulgas. Küsitlusele vastas 1041 Eesti elanikku vanuses 18-74 aastat. Representatiivsuse tagamiseks kaaluti andmestik vanuse, soo, rahvuse ja regiooni järgi, millega viidi valim vastavusse Eesti elanikkonna mudeliga. Küsitlustulemuste üldjaotused on toodud lisas 1 ning sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes valikuliselt lisas 2. Küsitletud kogumi iseloomustus on esitatud lisas 3.

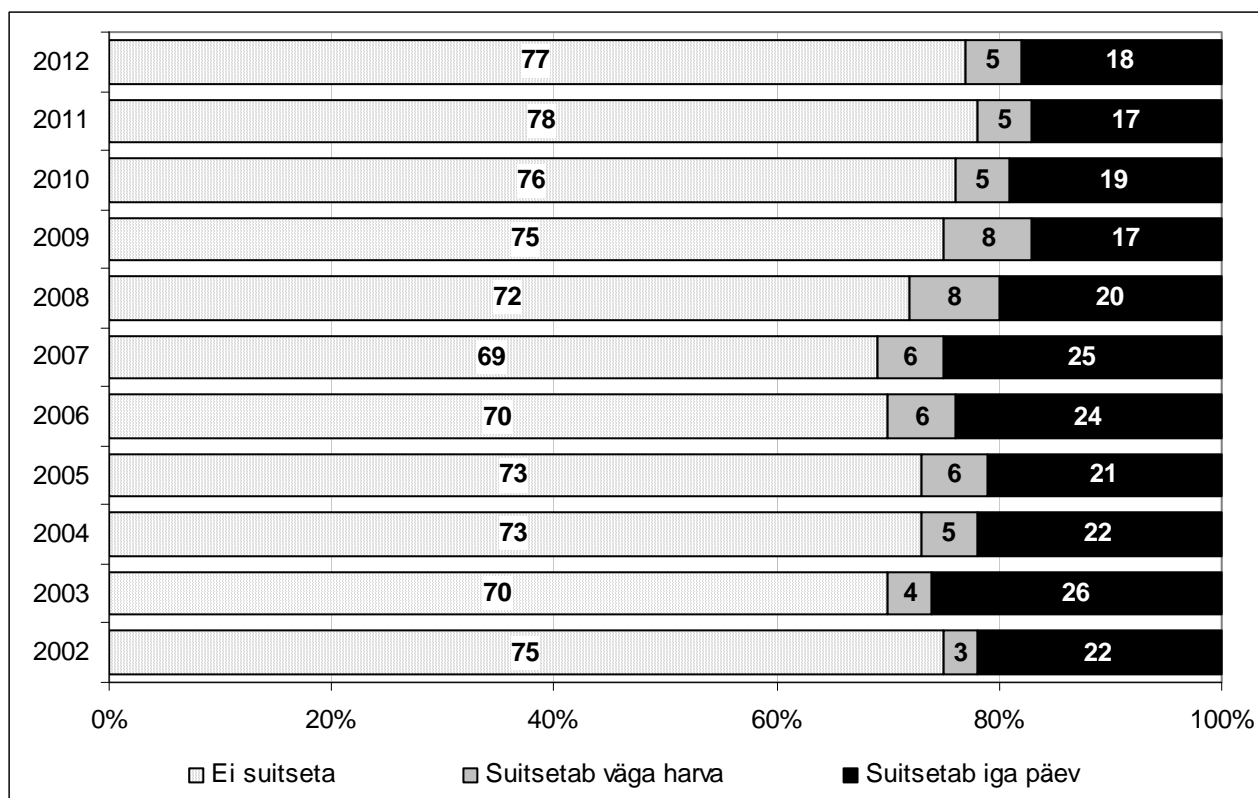
1. EESTI ELANIKE SUITSETAMISHARJUMUSED

1.1. Suitsetamise levik täiskasvanud elanike hulgas

Suitsetamise leviku ja suitsetamisharjumuste väljaselgitamiseks, analüüsiti täiskasvanud elanike antud hinnanguid. Käesolevas peatükis on välja toodud üldised suitsetamise trendid ning eraldi legaalsele või illegaalsele suitsetamisele ei ole tähelepanu pööratud. Vaatluse all on suitsetajate ja mitesuitsetajate osakaalud, suitsetamise sagedus, suitsetamise eripärad sotsiaaldemograafiliste gruppide lõikes ning aastate jooksul toimunud muutused.

Kui 2008. aastast alates on suitsetavate inimeste osakaal kahanenud, siis möödunud aastal langus peatus. 2012. aasta küsitluse andmetel suitsetas elanikest 23% (vt. joonis 1.1.). Võrreldes 2011. aastaga, on suitsetajate osakaal suurenenud 1%-punkti võrra. Suitsetamine kasvas igapäevaste suitsetajate osakaalu suurenemise tõttu (17%-lt 2011. aastal 18%-ni 2012. aastal). Samas jäi muutumatuks igapäevaste suitsetajate poolt tarbitud sigarettide arv, mis oli keskmiselt 14 sigaretti päevas.

Joonis 1.1. Suitsetamise levik Eesti elanike hulgas (% vastanutest)

Vanusegruppidest oli suitsetajate osakaal kõige suurem 50-60 aastaste ja kuni 30 aastaste hulgas (vastavalt 25% ja 24%), sealjuures suitsetas igapäevaselt 22% 50-64 aastastest elanikest. Samas on igapäevaselt suitsetavate noorte osakaal viimastel aastatel kiiresti vähenenud: kui 2010. aastal

oli neid 18-29 aastaste vanusegrupis 28%, 2011. aastal 22%, siis 2012. aastal suitsetas iga päev veel vaid 16% noortest. Nii nagu varasematel aastatelgi, oli kõige vähem suitsetajaid üle 64-aastaste vanusegrupis. Piirkondlikult oli suitsetajate määr kõige kõrgem Kirde-Eestis (30%), seal on ka igapäevaste suitsetajate osakaal kõige suurem (27%). Suitsetamisharjumused erinevad ka erineva haridustaseme ja sissetulekuga inimestel. Reeglina on madalama haridustasemega ja väiksema leibkonna keskmine sissetulekuga elanike hulgas suitsetajate osakaal kõrgem. Nii oli algharidusega elanike seas suitsetajaid 75% rohkem kui kõrgharidusega elanike hulgas (vastavalt 28% ja 16%). Elanikest netosissetulekuga kuni 200 € kuus suitsetas 45% (neist igapäevaselt 37%), mis on oluliselt kõrgem näitaja kui jõukamate hulgas. Küsitlustulemused sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes on toodud lisas 2.1.

Meeste hulgas on suitsetajaid endiselt rohkem kui naiste hulgas, samas suitsetavad mehed aasta-aastalt vähem. Meestest suitsetas 2012. aastal 27%, naistest 18%, kuid suitsetavate meeste osakaal on järjest langenud, samas kui naissoost suitsetajate osakaal jäänud stabiilseks (vt. tabel 1.1.). Võrreldes 2007. aastaga on suitsetavate meeste osakaal vähenenud kolmandiku võrra, suitsetavate naiste osakaal aga alla viiendiku.

Tabel 1.1. Suitsetajate osakaal soo järgi (% vastanutest)

	1979	1989	1999	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mehed	49	48	38	38	40	36	34	30	28	27
Naised	18	19	20	22	22	20	18	20	17	18
Keskmiselt	34	34	29	30	31	28	25	24	22	23

Sigarettide aktsiisimäärasid on tõstetud igal aastal, 2012. aasta jaanuarist tõusid need ligi 10% (fikseeritud määr 1000 sigareti kohta kasvas 38,35 eurolt 42,18 euroni). Aktsiisitõusust tulenevalt suurenesid ka sigarettide jaehinnad. Inimesi ajendaski enim suitsetamist vähendama või sellest üldse loobuma majanduslikud põhjused – see, et suitsetamine on muutunud liiga kalliks. Nii vastas 60% 2012. aastal suitsetamist vähendanud või sellest loobunud inimestest. Kalliks osutunud suitsetamine sundis tarbimist piirama või maha jätma eelkõige madalaimat kuusissetulekut (kuni 200 € kuus) saavaid inimesi, kellest 67% pidas seda oma vähem suitsetamise peamiseks põhjuseks (vt. lisa 2.3).

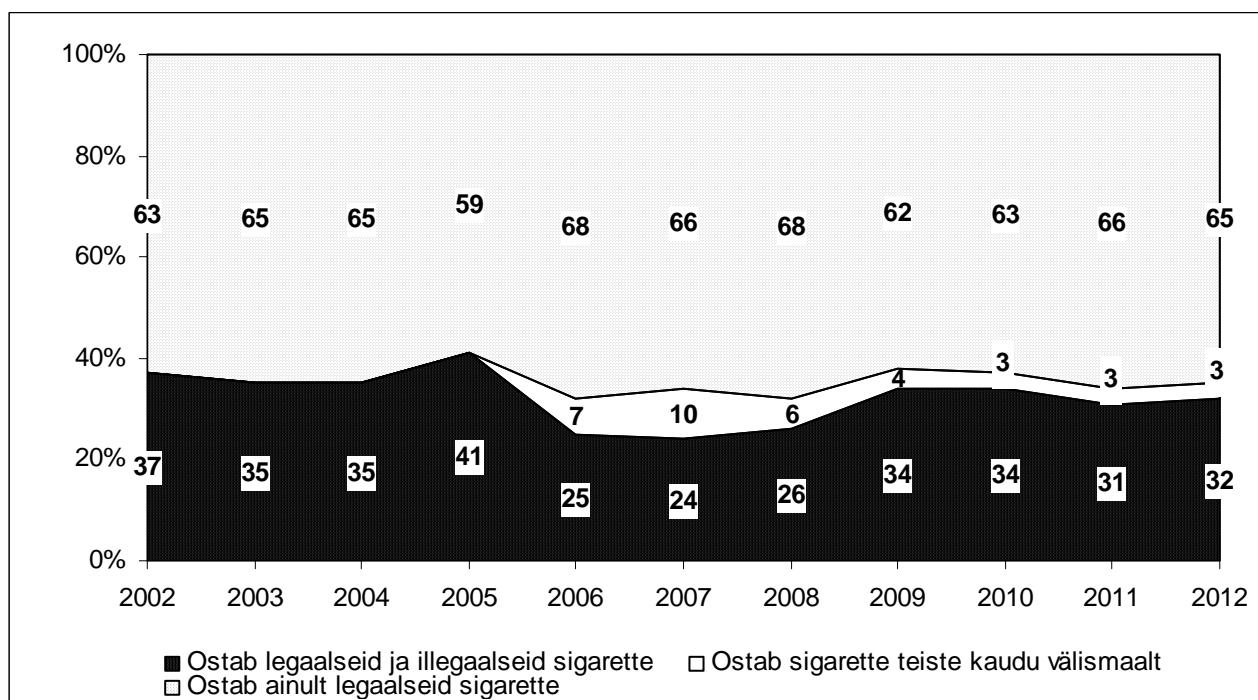
Tervislike põhjuste tõttu loobus või vähendas suitsetamisest 29%, ebamugavuse tõttu (nt suitsetamiskeeld avalikes kohtades) tegi seda 21% ning lähedaste pärast 7%.

1.2. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused

Valdav osa suitsetajatest eelistab tarbida legaalseid sigarette. Siiski on paljud suitsetajad kas teadlikult või teadmatuses ostnud illegaalseid sigarette, mille eest on jäänud riigimaksud tasumata. Osa suitsetajatest ei tea näiteks seda, et illegaalsete alla kuuluvad ka need sigaretid, mis on ostetud välismaalt edasimüümiseks.

Küsitluse vastustest selgus, et 2012. aastal ostis sigarette legaalselt 68% suitsetajatest (2011. aastal 69%, vt joonis 1.2)¹. Legaalsete sigarettide ostjaid oli teistest rohkem Lääne-Eesti (78% suitsetajatest) ja Tallinna (75%) elanike hulgas, samuti eestlaste (75%) ning alla 30-aastaste seas (75%). Legaalsete sigarettide ostjate osakaal oli seda suurem, mida kõrgema haridustasemega oli suitsetaja – kui algharidusega suitsetajatest ostis 2012. aastal sigarette ainult legaalselt 55%, siis kõrgharidusega elanikest juba 86% (vt lisa 2.9).

Joonis 1.2. Legaalsete ja illegaalsete sigarettide ostmine (% suitsetajatest)

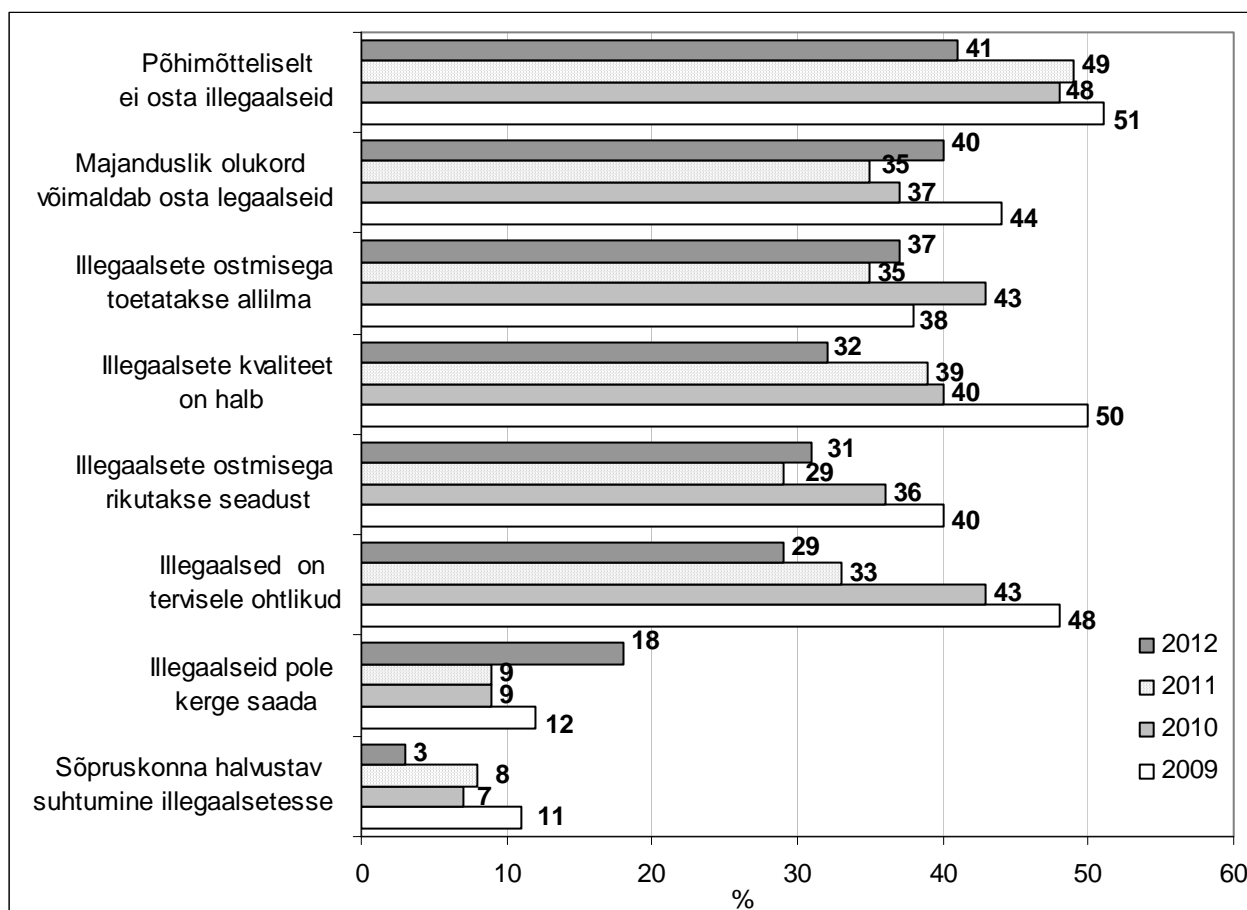
Palju tuuakse sigarette kaasa välismaalt, eriti Venemaalt. Eesti elanik võib isiklikuks tarbimiseks Euroopa Liidu liikmesriikidest tuua kuni 800 sigaretti päevas ja väljastpoolt Euroopa Liitu kuni 40 sigaretti päevas. Peamine riik, kust sigarette ostetakse on Venemaa, kuna sealsete sigarettide jaehinnad on 30%-60% madalamad kui Eestis. Lõunapoolsetest riikidest tuuakse sigarette nii Lätist, Leedust, Valgevenest kui ka Ukrainast. Väärib ülekordamist, et välismaalt soetatud

¹ Joonisel on legaalsete sigarettide ostnute hulgas ära näidatud ka välismaalt teiste kaudu sigarette ostnute osakaal (3%). Kuna teiste kaudu välismaalt ostetud sigaretid on samuti salasigaretid, siis on tegelikult ainult legaalseid sigarette ostnute osakaal 65%.

sigarette ei tohi edasi müüa, sest sellega muutuvad nad automaatselt salasigaretideks. Paraku kõik suitsetajad seda ei teadvusta ja nii oli 2012. aastal 3% suitsetajaid, kes tahtmatult osutusid illegaalseteks tarbijateks, sest hankisid raha eest välismaalt toodud sigarette. Teiste isikute poolt välismaalt toodud sigarette, mida ei olnud spetsiaalselt tellitud, ostsid enam Kirde-Eesti elanikud (37%), spetsiaalselt välismaalt tellitud sigarette soetasid enim Kesk-Eesti elanikud (26% sealsetest suitsetajatest)².

Järgmiseks paluti inimestel reastada need põhjused, miks nad eelistavad salasigaretide asemel osta legaalseid sigarette. Kuigi selliste vastajate osakaal, kes põhimõtteliselt ei osta illegaalseid sigarette, vähenes võrreldes möödunud küsitlusega (2012. aastal 41%, 2011. aastal 49%), on see jäänud legaalsete sigarettide eelistamisel enamlevinud põhjuseks. Samas on seoses elanike majandusliku olukorra paranemisega suurenenud tarbijate võimalused vältida illegaalset kaupa ja osta ainult seaduslikke sigarette (40% legaalsete sigarettide tarbijatest). (vt joonis 1.3).

Joonis 1.3. Legaalsete sigarettide eelistamise põhjused (% legaalsete sigarettide eelistajatest, kelle hinnangul oli põhjus väga oluline)

² Kesk-Eesti piirkonna alla on arvestatud Järvamaa, Raplamaa ja Lääne-Virumaa. Arvestades Lääne-Virumaa geograafilist paiknemist Ida-Virumaa kõrval, võib see mõjutada Kesk-Eesti küsitlustulemusi

Illegaalsetest sigarettidest hoidumise põhjustest järgnes võimalik allilma ja kuritegevuse toetamine, mis oli legaalsete sigarettide eelistamise põhjuseks 37% tarbijatest. Aasta-aastalt on jäänud vähemaks neid tarbijaid, kes eelistavad legaalseid sigarette vaid seetõttu, et illegaalsete sigarettide kvaliteet on halb või et nad on tervisele ohtlikud. Kui 2009. aastal arvas nii ligi pool legaalsete sigarettide suitsetajatest, siis 2012. aastal juba alla kolmandiku. Võrreldes eelmise aastaga on 2012. aastal kasvanud kaks korda nende inimeste osakaal, kes suitsetavad legaalseid sigarette seetõttu, et illegaalseid pole kerge saada – kui 2011. aastal oli selliste vastajate osakaal 9%, siis 2012. aastal juba 18%. Kõige vähem mõjutas 2012. aastal legaalsete sigarettide suitsetajaid asjaolu, et nende sõpruskond võib suhtuda halvustavalt salasigaretide suitsetajatesse, nii arvas ainult 3% legaalsete sigarettide suitsetajatest. Kokkuvõtvalt on 2012. aastal kasvanud majanduslikud võimalused legaalsete sigarettide tarbimiseks, samuti tajutakse salasigaretide tarbimist enam seaduserikkumisena ning nende kättesaadavus on muutunud raskemaks. Teisest küljest on vähenenud arvamused salasigaretidest kui millestki ebakvaliteetsest ja tervisele ohtlikust tootest.

1.3. Sigarettide hankimine välismaalt

Suitsetajatelt küsiti selle kohta, kas nad on 2012. aastal toonud endale välismaalt sigarette ning kui suure osa tarbimisest moodustasid nii enda kui teiste kaudu välismaalt ostetud sigaretid. Sigarette ostis välismaalt ise enda tarbeks 16% suitsetajatest (2011. a 23%), teistel palus enda jaoks välismaalt sigarette tuua 11% suitsetajatest (2011. a ka 11%) ning 20% suitsetajatest ostis välismaalt toodud sigarette, mida nad polnud tellinud (2011. a 22%). Sigarette välismaalt tuua palunud või teiste poolt välismaalt toodud sigarette ostnud suitsetajate osakaal oli 2012. aastal 31%. Võrreldes eelneva aastaga välismaise päritoluga sigarettide ostjate osakaal vähenes (2011. aastal moodustasid teiste poolt välismaalt hangitud sigarettide tarbijad 33% suitsetajatest). Küsitluse vastuste põhjal ei hankinud 2012. aastal välismaalt sigarette ei ise ega teiste kaudu 44% suitsetajatest (2011.a 56%). Kõige aktiivsemalt soetasid välismaalt sigarette Kirde-Eestis elavad suitsetajad, kellest 27% ostis neid ise, 21% palus teistel tuua ning 37% ostis teiste poolt toodud ja müügiks pakutud sigarette (vt. lisa 2.4). Kirde-Eesti suitsetajatest 17% ei ostnud 2012. aastal ei ise ega teiste kaudu välismaiseid sigarette. Võrreldes aastatagusega on olukord piirkonnas muutunud – üle kahe korra on langenud nende suitsetajate osakaal, kes käisid ise piiri tagant sigarette ostmas, vähenenud on ka nende Kirde-Eesti elanike osakaal, kes hankisid teiste kaudu välismaalt sigarette. Võrreldes eestlastega, käisid muust rahvusest elanikud sagedamini piiri tagant sigarette ostmas, seda tegi 30% suitsetavatest mitte-eestlastest ja vaid 8% eestlastest. Ise välismaalt sigarette ostnute osakaal oli kõrgem alla 30-aastaste isikute (25%), kõrgema haridustasemega (20%) ja sissetulekutega (üle 800€25%) suitsetajate hulgas.

Välismaalt ostetakse sigarette kaasa peamiselt nende soodsama hinna tõttu. 67% suitsetajatest, kes hankisid välismaal olles sigarette, tõi neid kaasa Venemaalt (vt tabel 1.2). Samas on aina

enam hakatud sigarette tooma kaasa ka teistest riikidest, peamiselt Euroopa Liidu riikidest (Lätist, Leedust, Soomest, Rootsist, Saksamaalt, Prantsusmaalt, Hispaaniast). Põhiline osa sigarettidest, mida telliti välismaalt, olid samuti Venemaa päritolu. Peale Venemaa nimetati veel Leedut, Norrat ja Rootsit. Välismaa sigarettidest, mida pakuti kohapealsel turul, oli valdav osa Venemaa päritolu (96%), kuid mingi osa tuli endiselt ka Valgevenest, viimaseid ostis 2012. aastal 4% suitsetajatest.

Tabel 1.2. Välismaalt sigarettide hankimise eelistused riikide osas

	% suitsetajatest, kes ostsid ise välismaalt*			% suitsetajatest, kes palusid välismaalt tuua*			% suitsetajatest, kes ostsid teiste initsiatiivil toodut*		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Venemaa	80	75	67	73	96	88	91	95	96
Läti	8	0	4	9	0	0	3	0	0
Valgevene	4	4	0	4	0	0	0	5	4
Muud riigid	8	21	29	14	4	12	6	0	0
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* % on võetud ankeedis riike nimetanud vastajatest

Järgnevalt uuriti suitsetajatelt piiri tagant sigarettide ostude kohta 2012. aasta novembris. Selgus, et 2012. aasta novembris ostis välismaalt ise või teiste kaudu sigarette 30% suitsetajatest (2011. a novembris 30%), keskmiselt osteti 20 pakki (2011. a ka 20 pakki) hinnaga 1,85 eurot paki eest (2011. a 1,56 € pakk). Võrreldes 2011 aasta novembriga jäid välismaalt sigarette hankinud suitsetajate osakaal ja ostetud sigarettide kogused samaks. Ostjate osakaal oli oodatult suurim Kirde-Eestis, kus 66% suitsetajatest oli ostnud novembris välismaalt sigarette. Võrreldes 2011. aastaga vähenes nende osakaal siiski veerandi võrra (2011. a. 88%). Välismaalt ise või teiste kaudu sigarette ostnute osakaal suitsetajatest vähenes veel ka Lõuna-Eestis (-24%) ja Lääne-Eestis -58%), Kesk-Eesti ja Põhja-Eesti suitsetajate hulgas see aga pisut suurenes (vastavalt 4% ja 8%). Isiklikult välismaalt ostetud sigaretid moodustasid suitsetajatel novembris keskmiselt 8% sigarettide kogutarbimisest, teiste kaudu soetatud sigaretid 13%. Kui võtta eelduseks, et novembri tarbimine peegeldab tavapärasest tarbimist ühes kuus, siis piiri tagant toodud sigarettide osakaal kogutarbimisest on aastaga natuke suurenenud, moodustades 2012. aastal 21% kogutarbimisest (2011. a 20%).

2. ELANIKE EKSPERTHINNANGUD SIGARETTIDE ILLEGAALSE MÜÜGI KOHTA

2.1. Illegaalsete sigarettide kaubandus ja levik

Käesolevas peatükis vaadeldakse elanike ekspertarvamusi salasigaretide kaubanduse ja leviku kohta. Kõigepealt uuriti elanikelt, kas nende tutvusringkonnas on inimesi, kes ostavad salasigarette. Selgus, et 38% vastanutest ei teadnud ühtegi salasigaretide ostjat, 28% teadis mõnda inimest ja 13% teadis paljusid, ülejäänud ei osanud öelda (vt tabel 2.1). Kokku teadis salasigaretide ostjaid seega 41% vastanutest, mis on natuke vähem kui aasta tagasi (2011. a 45%). Salasigaretide ostjaid tunnevad rohkem Kirde-Eesti elanikud (60%), mitte-estlased (53%), nooremad (kuni 30-aastased, 51%) ja väiksema sissetulekuga (kuni 200 €kuus) inimesed (49%). Lääne-Eesti elanikud, eestlased, vanemad (üle 64-aastased) ning kõrgema haridustasemega elanikud tundsid isiklikult kõige vähem salasigaretide ostjaid (vt lisa 2.5).

Tabel 2.1. Illegaalsete sigarettide ostjate teadmine (% vastanutest)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Teab paljusid	15	13	12	14	14	15	13
Teab mõnesid	30	26	31	30	32	30	28
Ei tea kedagi	42	46	40	43	37	36	38
Ei oska öelda	13	15	17	13	17	19	21
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

Mõnda tegutsevat salasigaretide müügikohta või müüjaid teadis isiklikult 17% vastanutest (vt. tabel 2.2.). See on madalaim näitaja alates 2006. aastast.

Tabel 2.2. Illegaalsete sigarettide müügikoha või müüja teadmine (% vastanutest)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Teab	25	21	20	22	25	21	17
Ei tea	75	79	80	78	75	79	83
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

Illegaalsete sigarettide müügikohtadest olid teistest paremini teadlikud Kirde-Eesti ja suurlinnade elanikud (vastavalt 38% ja 27%), samuti mitte-estlased (23%) ning väiksema sissetulekuga (kuni 200 €kuus) elanikud (25%, vt lisa 2.6).

Uuringus osalejate eksperthinnangul moodustasid salasigaretid Eesti elanike üldises sigarettide tarbimises 2012. aastal keskmiselt 30%. Sarnaselt on elanikud hinnanud illegaalsete sigarettide tarbimise osakaalu ka eelmistel aastatel. (vt tabel 2.3).

Tabel 2.3. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal üldises sigarettide tarbimises (elanike eksperthinnangute keskmine)

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
34%	32%	34%	32%	33%	30%	30%	31%	31%	31%	30%

3. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE ISIKLIK TARBIMINE

3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus

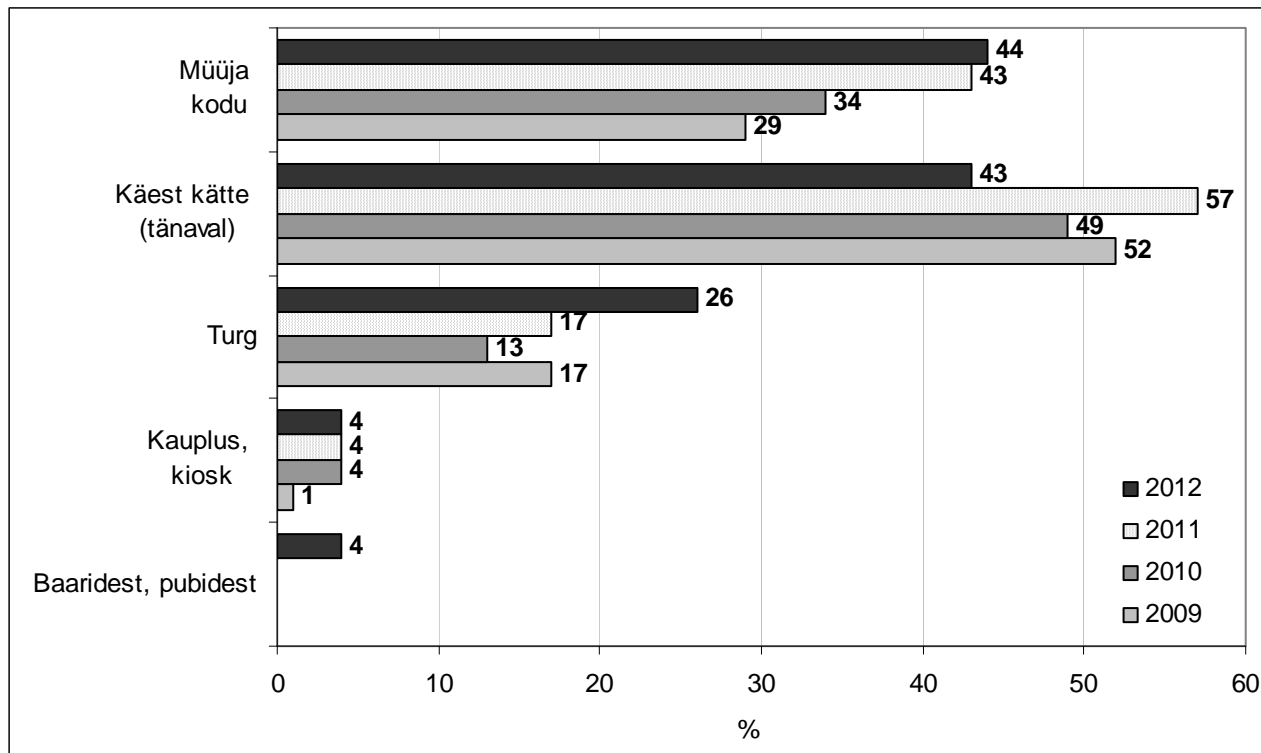
Illegaalsete sigarettide tarbimist mõjutab oluliselt nende kättesaadavus. Selle väljaselgitamiseks uuriti salasisigarette tarbijatelt, kuidas on nende jaoks illegaalsete sigarettide kättesaadavus 2012 aasta jooksul muutunud. Salasisigarette ostjatest ei vastanud keegi, et salasisigarette hankimine on muutunud lihtsamaks, 44% vastanutest arvas, et see on muutunud raskemaks. Kättesaadavus ei ole aastaga muutunud 47%-le illegaalsete sigarettide tarbijate jaoks, hinnangut ei omanud 9% sellele küsimusele vastanutest. Vastustest saab järeldada, et salasisigarette hankimine on viimasel aastal muutunud oluliselt keerulisemaks. Eelneva kümne aasta jooksul ei ole kordagi hinnatud illegaalsete sigarettide kättesaadavust raskemaks kui 2012. aastal. Esmakordne küsitluste ajaloo on ka see, et keegi vastanutest ei ole hinnanud, et salasisigarette hankimine on muutunud kergemaks (vt tabel 3.1). Kõige enam arvati Lõuna-Eestis, et salasisigarette hankimine on muutunud raskemaks (65% sealsetest salasisigarette ostjatest) ning Kirde-Eestis (42% salasisigarette ostjatest) (vt. lisa 2.7). Kesk-Eestis oli kõige suurem nende illegaalsete sigarettide suitsetajate osakaal, kelle hinnangul salasisigarette kättesaadavus muutunud ei ole (69%).

Tabel 3.1. Illegaalsete sigarettide kättesaadavus aasta jooksul
(% illegaalsete sigarettide ostjatest)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Muutus kergemaks	6	10	13	14	4	3	14	9	6	5	0
Jäi samaks	54	55	61	49	60	63	53	52	45	62	47
Muutus raskemaks	32	25	17	30	20	21	20	23	36	19	44
Ei oska öelda	8	10	9	7	16	13	13	16	13	14	9
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kõige sagedamini osteti illegaalseid sigarette kas müüja juurest kodust (44% salasisigarette ostjatest) või käest kätte tänaval (43%). Võrreldes eelmise aastaga ei muutunud 2012. aastal palju nende osakaal, kes käivad salasisigarette soetamas müüja kodust (+1%-punkti), kuid märgatavalt vähenes tänavamüük (-14%-punkti). Samal ajal suurenes aga illegaalsete sigarettide ostmine turgudelt (+9%-punkti), samuti märgiti üle mitme aasta müügikohtadena ära söögikohad (baarid, pubid), kus 2012. aastal ostis salasisigarette 4% illegaalsete sigarettide tarbijatest (vt joonis 3.1). Hinnates trende viimastel aastatel näeme, et kauplemiskohtadest on stabiilselt suurenenud müüja kodu osakaal, samas kui käest-kätte müük tänaval on kahanenud.

Joonis 3.1. Illegaalse sigarettide ostukohad (% illegaalse sigarettide ostjatest)

Viimati ületas müüja kodudest salasigaretide ostnute osakaal tänavalt ostnute osakaalu 2003-2004. aastal (vt tabel 3.2). Kuigi turgudelt, kauplustest-kioskitest ja baaridest-pubidest ostjaid on suhteliselt vähem, ei ole ka need müügikanalid oma tähtsust kaotanud, mida tõestab turgudelt ning baaridest-pubidest illegaalse sigarettide ostjate osakaalu suurenemine 2012. aastal. Küsitlustulemused näitavad, et Tallinn eristub teistest linnadest sellega, et küllalt märkimisväärne osa salasigaretidest osteti just baaridest-pubidest ning kauplustest-kioskitest (vt lisa 2.8). Lisaks eelmainitud ostukohtadele, on salasigarette hangitud veel taksodest või osteti tuttavate käest.

Tabel 3.2. Illegaalse sigarettide ostukohad
(% illegaalse sigarettide ostjatest, vastaja võis märkida mitu vastusevarianti)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Käest kätte (tänaval)	50	35	33	48	53	51	39	52	49	57	43
Müüja kodu	34	40	44	38	35	30	26	29	34	43	44
Turg	24	34	44	20	18	25	19	17	13	17	26
Kauplus, kiosk	8	2	4	8	1	5	9	1	4	4	4
Baar, pubi	2	0	1	3	0	2	2	1	0	0	4
Mujal	16	10	13	13	8	8	16	12	9	12	5

3.2. Illegaalsete sigarettide tarbimine

Illegaalsete sigarettide ostmisel on peamiseks motivaatoriks legaalsete sigarettidega võrreldes odavam hind. Odavust pidas väga oluliseks 89% ning mõnevõrra oluliseks 11% salasisigaretide ostjatest (vt tabel 3.3). Salasisigaretide madalam hind oli oluline kõikidele elanikerühmadele. Illegaalsete sigarettide kerge kättesaadavus oli 2012. aastal väga oluliseks ostmist mõjutavaks teguriks 36%-l salasisigaretide ostjatest ja vajaliku nimetuse puudumist legaalselt pakutavate sigarettide hulgast nimetas väga oluliseks põhjuseks 14% illegaalsete sigarettide ostjatest.

Tabel 3.3. Illegaalsete sigarettide ostmise põhjused 2010-2012. (% illegaalsete sigarettide ostjatest)

		Väga oluline	Mõnevõrra oluline	Pole oluline	Ei oska öelda
Illegaalsed sigarettid on odavamad					
	2012	89	11	0	0
	2011	87	10	3	0
	2010	85	15	0	0
Mark mida tarbitakse, pole legaalselt saadaval					
	2012	14	19	51	16
	2011	44	7	40	9
	2010	22	22	38	18
Illegaalsed sigarettid on kergesti kättesaadavad					
	2012	36	36	12	16
	2011	19	29	36	16
	2010	18	35	29	18

Illegaalsete sigarettide lihtsat kättesaadavust pidasid väga oluliseks Kesk-Eesti ja Kirde-Eesti salasisigaretide suitsetajad (vastavalt 62% ja 59% salasisigaretide suitsetajatest). Lemmikmargi puudumist legaalsel turul pidasid teistest olulisemaks mehed ja madalama sissetulekuga illegaalsete sigarettide tarbijad. Sigaretimarkidena, mida vastanute hinnangul ei saa legaalselt hankida, nimetati *Bayron*, *Kiss*, *More*, *Priima*, *Truluko*.

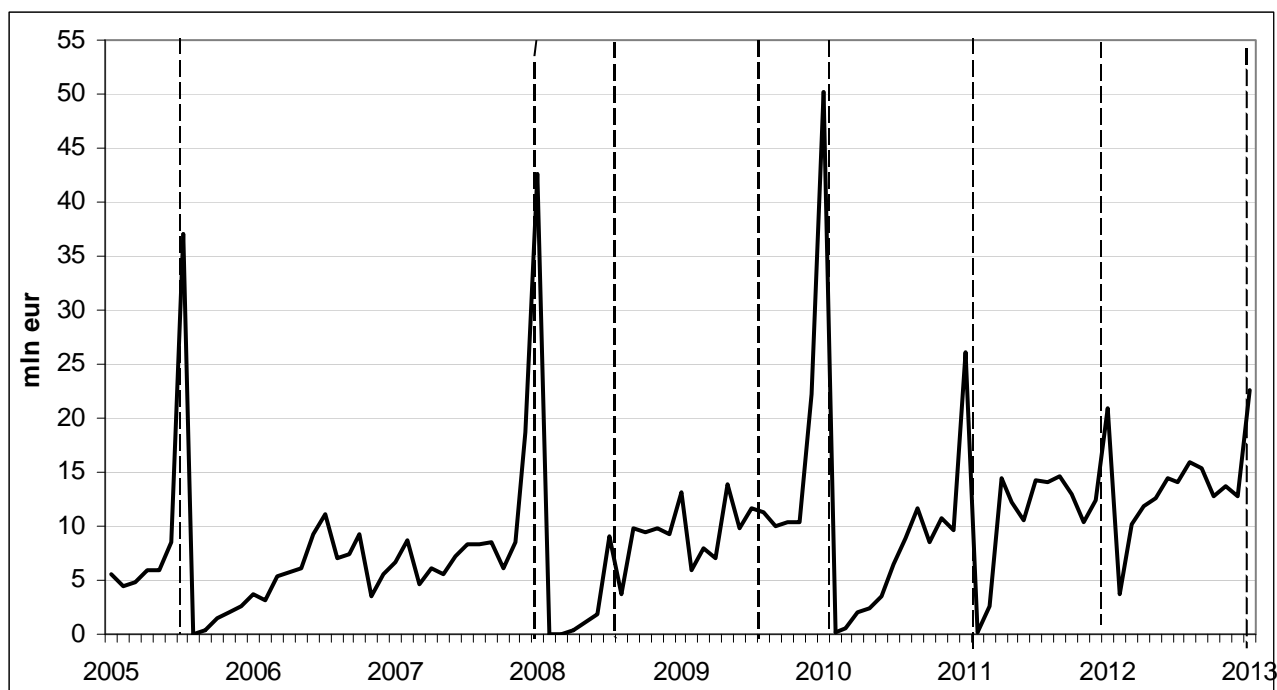
Salasisigaretidest osteti 2012. aastal kõige enam järgmisi marke: *More*, *Bond*, *L&M*, *Next*, *Priima*, *Bayron*. Kokku nimetati 14 marki salasisigarette.

Salasisigaretide turgu tekitab nende madalam hinnatase võrreldes legaalsete sigarettidega. Salasisigaretidega kaubitseja ei maksa riigile makse ja võib seega oma kauba realiseerida odavamalt. Ametlikult müüdavate sigarettide hinnast moodustab suure osa riigi poolt kehtestatud aktsiisi- ja käibemaks ning seetõttu on legaalsed sigarettid paratamatult kallimad kui

salasigaretid. Ebaseaduslike sigarettide müügi tõttu jääb riigil igal aastal saamata kümnete miljonite eurode eest maksutulu.

Euroopa Liidus kehtib tubakatoodetele aktsiisi miinimumtase, mida peab järgima ka Eesti riik. Tubakaaktsiis koosneb kahest osast – fikseeritud määrast ja proportsionaalsest määrast³. Fikseeritud määraga maksustatakse sigarette nende koguse alusel, proportsionaalne maksumäär arvutatakse sigaretipaki lubatud maksimaalselt jaehinnalt, maksustades nõnda rohkem kallimaid sigaretimärke. Et olla vastavuses Euroopa Liidus kehtivate sigarettide aktsiisimääradega, on Eestis viimastel aastatel aktsiisimäärasid tõstetud regulaarselt. Kuna Euroopa Liidu sigarettide aktsiisi alammäärad tõusevad 2014. aastaks veelgi (64 eurolt 90 euroni 1000 sigareti kohta), ootab ka Eestit järgneval aastal ees sigarettide aktsiisitõus⁴. Enne iga aktsiisimäära tõusu kindlustavad kaupmehed tavaliselt vana aktsiisimääraga varusid. Joonisel 3.2. on kujutatud tubakaaktsiisi laekumine ja selle muutused tubakaaktsiisi määra tõstmise tulemusel ajavahemikul 2005-2012.

Joonis 3.2. Tubakaaktsiisi laekumine ja tubakaaktsiisi tõusud⁵

Allikas: Rahandusministeerium

³ Fikseeritud määr 1000 sigareti kohta: 42,18 €(alates 01.01.2012) → 45,00 €(alates 01.01.2013)

Proportsionaalne määr jaehinnast 33% (alates 01.01.2012).

⁴ Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muudatuse järgi tõstetakse sigarettide aktsiisimäärasid nii 2013. kui 2014. aastal 6%, et saavutada Euroopa Liidus 2014. aastal jõustuv alammäär.

⁵ Aktsiisimäärad alates: 1.07.2005 26% jaehinnast + 0,35 €paki kohta (keskmiselt 0,74 €pakk); 1.01.2008 28%+ 0,46 €paki kohta (keskmiselt 0,92 €pakk); 1.07.2008 31%+ 0,64 €paki kohta (keskmiselt 1,28 €pakk); alates 1.01.2010 33% + 0,67 €paki kohta; alates 1.01.2011 33%+ 0,77 €paki kohta; alates 1.01.2012 33%+ 0,84 €paki kohta; alates 1.01.2013 33%+ 0,95 €paki kohta.

Aktsiisimäärade suurenemine on kasvatanud ka riigieelarvesse laekuvat tubakaaktsiisi tulu. 2012. aastal laekus riigieelarvesse tubakaaktsiisi rekordilises summas ja aastaga suurenes laekumine 9,5%. Võrreldes kümne aasta tagusega, laekus 2012. aastal tubakaaktsiisi riigieelarvesse ligi 3,5 korda enam (vt. tabel 3.4).

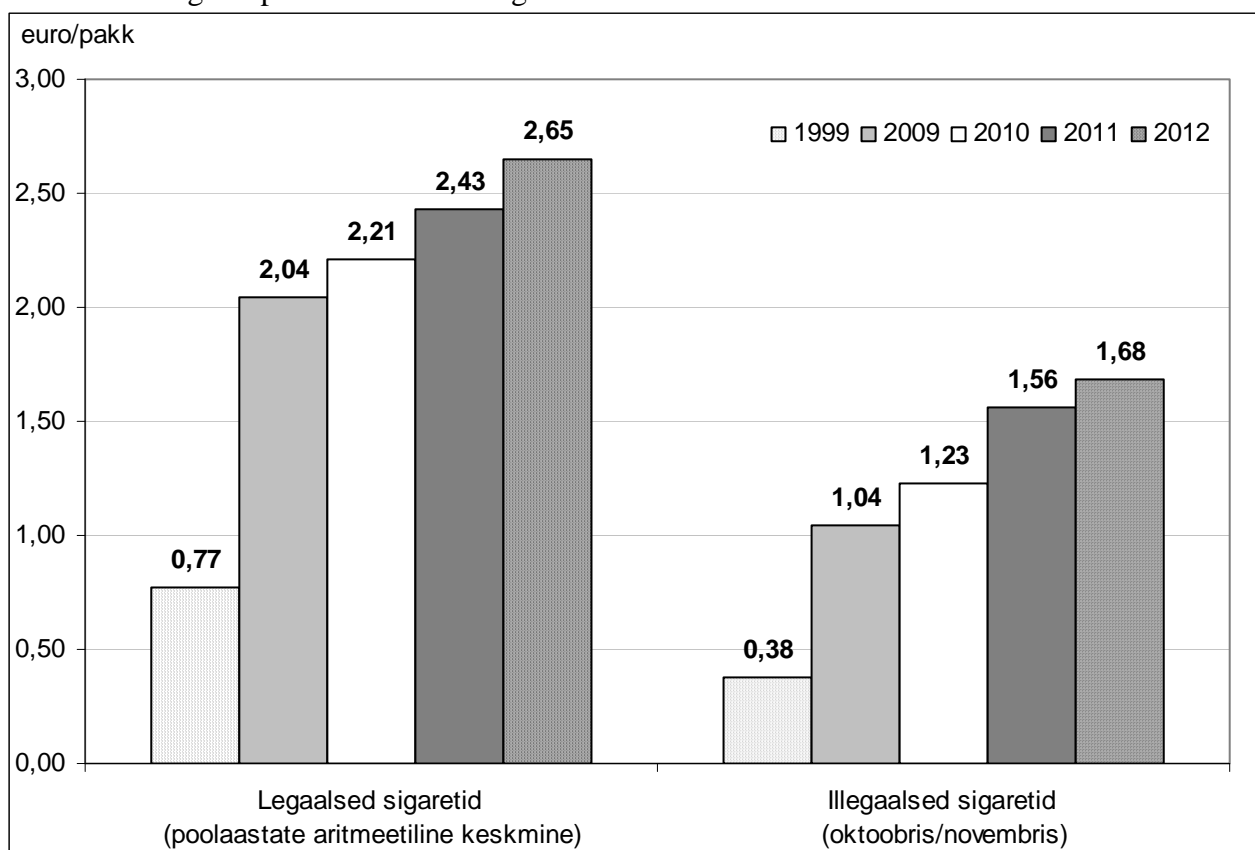
Tabel 3.4. Riigieelarvesse laekunud tubakaaktsiis 2002-2012.(mln eurot)

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
46,17	50,20	58,67	78,97	77,21	97,73	86,94	133,44	114,67	144,52	158,25

Allikas: Rahandusministeerium

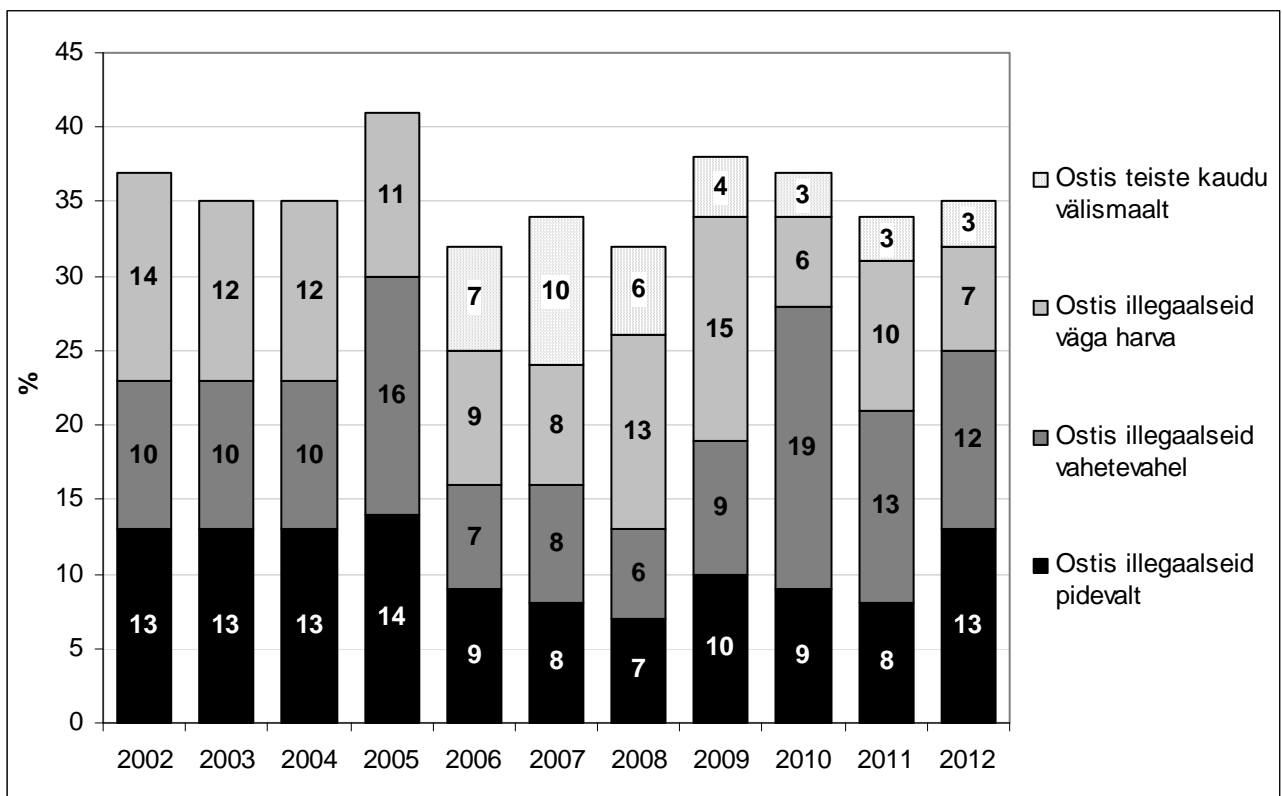
Legaalsete sigarettide pakk maksis 2012. aastal keskmiselt 2,65 eurot. Võrreldes 2011. aastaga suurenes paki hing 9,1% (2011. aastal maksis sigaretipakk keskmiselt 2,43 € vt joonis 3.3). Kui eelmistel aastatel kasvasid illegaalsete sigarettide hinnad oluliselt kiiremini kui leaalsete sigarettide hinnad, siis 2012. aastal enam nii ei olnud – salasigarette hinnad tõusid keskmiselt 7,7% ja jäid seega leaalsete sigarettide hinnatõusust madalamaks. Salasigarette paki keskmine hind oli 2012. aastal 1,68 eurot, aasta varem oli see 1,56 € Keskmiselt olid salasigaretid 2012. aastal leaalsetest sigarettidest 37% odavamad. Võrreldes eelmise aastaga 2012. aastal illegaalsete ja leaalsete sigarettide hinnavahe pisut kasvas, kuid varasematel aastatel on hinnaerinevused olnud palju suuremad (nt 2008. aastal olid salasigaretid keskmiselt ligikaudu 60% odavamad).

Joonis 3.3. Sigaretipaki keskmine müügihind

Elanike küsitluse põhjal ostis 2012. aastal salasigarette 32% suitsetajatest (2011. aastal 31%), sh 13% ostis salasigarette pidevalt, 12% vahetevahel ja 7% väga harva (vt joonis 3.4). Võrreldes 2011. aastaga suurenes nende suitsetajate osakaal, kes ostsid salasigarette pidevalt ja vähenes nende osakaal, kes ostsid illegaalseid sigarette väga harva. See näitab, et varem harva salasigarette suitsetanud on hakanud illegaalseid sigarette sagedamini ostma. Eeltoodud andmed on selle kohta, kui palju suitsetajad ise teadlikult hindavad oma salasigarettide ostmist. Kuid lisaks sellele ostetakse illegaalseid sigarette ka mitteteadlikult, näiteks teiste poolt välismaalt toodud sigarette, mida paljud suitsetajad illegaalse tegevusena ei taju. EKI on alates 2006. aastast välja arvestanud ka nende illegaalsete tarbijate osakaalu suitsetajatest, kes enda teada salasigarette ei tarbinud. Summeerides nii teadlikult salasigarette ostnud suitsetajad kui ka need, kes tegid seda teadmatusest (hankisid raha eest teiste poolt välismaalt toodud sigarette), moodustasid 2012. aastal illegaalsete sigarette ostjad 35% suitsetajatest (2011. aastal 34%). Võrreldes 2011. aastaga kasvas illegaalsete sigarettide tarbijate osakaal suitsetajatest 1%-punkti võrra, seda pidevalt illegaalseid sigarette suitsetanute osakaalu tõusu arvelt.

Joonis 3.4. Illegaalsete sigarettide ostmine (% suitsetajatest)

Teadlikult salasigarette ostvate suitsetajate osakaal oli kõige madalam aastatel 2006-2008 (24%-26% suitsetajatest), veelgi varem ostis teadlikult salasigarette 35-41% suitsetajatest (vt tabel 3.5). Majanduslanguse saabumisel suurenes salasigaretide suitsetajate osakaal taas, kuigi mitte enam

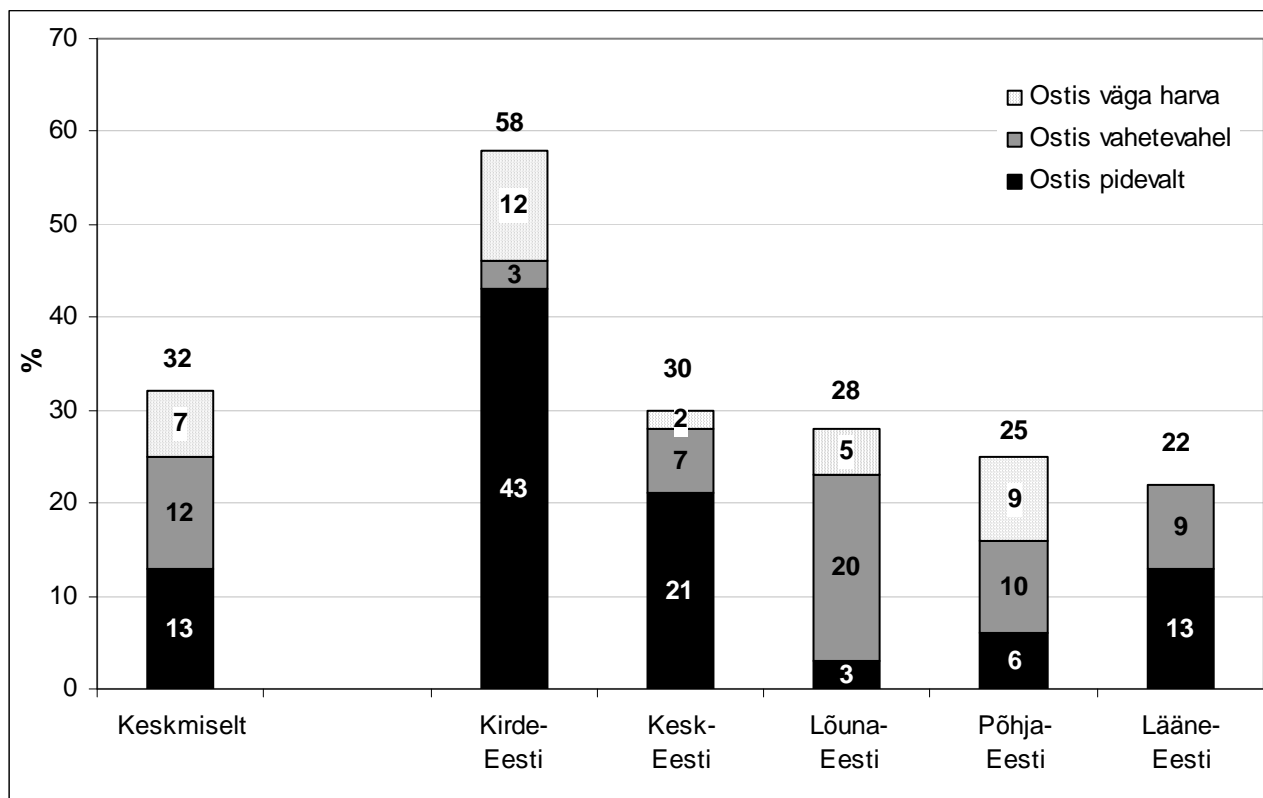
nii kõrgele nagu oli enne 2006. aastat. Teiste käest välismaalt toodud sigarettide ostnute osakaal on olnud viimastel aastatel stabiilselt 3-4%.

Tabel 3.5. Illegaalsete sigarettide teadlik ostmine (% suitsetajatest)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ostis pidevalt	13	13	13	14	9	8	7	10	9	8	13
Ostis vahetevahel	10	10	10	16	7	8	6	9	19	13	12
Ostis väga harva	14	12	12	11	9	8	13	15	6	10	7
Ei ostnud	63	65	65	59	75	76	74	66	66	69	68
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Salasigarettide teadlikku ostmist esines endiselt kõige rohkem Kirde-Eestis (vt joonis 3.5)⁶. Salasigarettide ostjate osakaal oli keskmisest kõrgem veel muust rahvusest, 30-64 aastaste, meeste ja madalama haridusega suitsetajate hulgas (vt lisa 2.9).

Joonis 3.5. Teadlikult illegaalseid sigarette ostnud suitsetajad piirkonniti 2012. aastal (% suitsetajatest)

⁶ Salasigarette pidevalt ostjate osakaal oli suhteliselt kõrge ka Kesk-Eestis. Kesk-Eesti piirkonna alla on arvestatud Järvamaa, Raplamaa ja Lääne-Virumaa. Arvestades Lääne-Virumaa geograafilist paiknemist Ida-Virumaa kõrval, võib see mõjutada Kesk-Eesti küsitlustulemusi

Salasigarette ostnud suitsetajatelt küsiti ka, millised maksumärgid olid nende poolt 2012. aastal ostetud salasigaretide pakidel. Vastanutest märkis 84%, et illegaalsete sigarettide pakid olid teiste riikide maksumärkidega (2011. a 85%). Valdavalt olid sigaretid Venemaa maksumärkidega (88%), vähemal määral oli neid sigaretipakke, mis kandsid Valgevene (5%), Ukraina (5%) või Läti (2%) maksumärke. Võrreldes 2011. aastaga on pisut suurenenud Valgevene ja Ukraina maksumärkidega sigarettide osakaal. 7% salasigaretide ostjatest ostis aga ilma maksumärgita sigarette (2011. a. 5%). Võltsitud Eesti maksumärgiga sigarette 2012. aastal ei nimetatud, nii nagu eelmiselgi aastal. Võrreldes eelnenud aastaga on maksumärgita sigarettide osakaal müügist natuke suurenenud.

Salasigarette ostnud suitsetajate poolt isiklikust tarbimisest moodustasid illegaalsed sigaretid 2012. aasta novembris keskmiselt 47% (2011. aastal 45%). 100% ainult salasigarette suitsetanuid oli novembris 23% illegaalsete sigarettide suitsetajatest (2011. aastal 18%). Suitsetajatel, kes enese hinnangul 2012. aastal salasigarette küll ei ostnud, kuid hankisid sigarette teiste kaudu välismaalt, moodustasid välismaalt toodud sigaretid 20% tarbimisest (2011. aastal 24%).

Arvestades ümber illegaalsete sigarettide tarbimise kõigi suitsetajate kohta, moodustas salasigaretide tarbimine sigarettide kogutarbimisest 2012. aastal 15% (vt tabel 3.6). Näitaja tugineb illegaalsete sigarettide suitsetajate ja teiste kaudu välismaalt sigarette hankivate suitsetajate hinnangutele. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal kogutarbimisest oli 2012. aastal natuke kõrgem kui 2011. aastal.

Tabel 3.6. Illegaalsete sigarettide tarbimise osakaal sigarettide kogutarbimisest
(ümberarvestus kõigi suitsetajate suhtes)

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
19%	19%	17%	22%	15%	15%	12%	15%	17%	14%	15%

4. ILLEGAALSETE SIGARETTIDE OSAKAAL SIGARETTITURUL

Illegaalsete sigarettide osakaalu leidmiseks üldises sigarettide tarbimises analüüsiti nii elanike eksperthinnanguid olukorra kohta Eestis tervikuna, kui ka suitsetajate endi salasigaretide tarbimist. Järgnevalt on tehtud hinnangute võrdlus ning esitatud kokkuvõtvad tulemused.

Elanike eksperthinnangul moodustas illegaalsete sigarettide tarbimine Eestis 2012. aastal 30% sigarettide kogutarbimisest. Suitsetajate endi tarbimiskäitumise alusel koostatud hinnangu järgi moodustasid salasigaretid aga vaid 15% kõigist tarbitud sigarettidest. Erinevatel meetoditel leitud keskmised tulenevad mitmetest teguritest. Eksperthinnanguid mõjutavad inimeste endi ja ka ühiskonna hoiakud, igapäevaelust kogunev informatsioon ja meediakajastused. Eksperthinnangu andmisel hindavad inimesed elanikkonna üldist käitumist ja kuna arvustatakse teiste tegevusi, on see kriitika tihtipeale karmim kui endale omistatud hinnangud. Ühiskondlik arvamus ei suutu illegaalsesse tarbimise positiivselt, sellest räägitakse palju ning et ka suitsetamine ise on tervisele kahjulik, siis hindabki inimene taustainformatsioonist lähtudes tervikuna olukorda mõnevõrra kriitilisemana. Seetõttu võivad üldisele olukorrale antud hinnangud olla mõnevõrra ülepaisutatud. Samal ajal ei pruugi inimesed oma pahesid objektiivselt hinnata, ei soovi rõhutada oma sõltuvust sigarettidest ning püütakse varjata või isegi õigustada ebaseaduslikku tarbimist. Selle tulemusena on hinnang enese käitumisele üldjuhul alahinnatud. See ei pruugi olla küll tahtlik, kuid siiski püütakse oma tegevust näidata paremast küljest ja positiivsemana, kui see tegelikult on.

EKI hinnangul moodustasid 2012. aastal illegaalsed sigaretid 25-29% üldisest sigarettide siseturumahust (legaalsed ja illegaalsed sigaretid kokku). Varasemate aastate hinnangud ning illegaalsete sigarettide turgu iseloomustavad näitajad on toodud tabelis 4.1.

Legaalsete sigarettide turumahu hinnangu aluseks on Eurostati impordi-ekspordi andmed (Eestis tubakatootmist ei ole). Tegelikku sigarettide müügi arvutamisel 2012. aastal on arvesse võetud ka 2011. aasta hinnangulised laovarud, mis jäid sellel aastal turustamata ning realiseeriti 2012. aastal. Samamoodi on arvestatud, et teatud osa 2012. aastal imporditud sigarettidest turustati 2013 aastal⁷. Legaalseid sigarette müüdi 2012. aastal 1,95 miljardit tükki, mis on 1% vähem kui 2011. aastal. Legaalsete sigarettide müüginumbrid olid kõige kõrgemad 2006. aastal, kui müüdi 2,34 miljardit sigaretti, 2010. aastaks oli legaalsete sigarettide müük langenud 1,78 miljardini. Sarnaselt varasematele aastatele on ka käesolevas töös välituristide ostetud ja riigist välja viidud sigarettide osakaaluks arvestatud 10% legaalsete sigarettide kogumüügist. Sigarettide illegaalse kaubanduse absoluutmahu väljaselgitamiseks on kasutatud legaalsete sigarettide kodumaist tarbimist, st ilma turistide ostudeta.

⁷ 2012. aastal jäi hinnanguliselt realiseerimata kuni 1-kuuline laovaru.

Tabel 4.1. Sigarettide illegaalse turu maht ja arvestuslik maksutulukaotus

Näitaja	Ühik	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Legaalsete sigarettide müük siseturul (sh turistide ostud)*	mld sigaretti	2,29	2,33	2,04	1,95	2,34	2,33	2,62	2,01	1,78	1,97	1,95
Illegaalse kaubanduse osakaal siseturul (ilma turistideta)	%	22-25	22-25	22-25	25-30	20-25	20-25	20-25	25-30	27-31	24-29	25-29
Sigarettide illegaalse turu keskmine maht	mld sigaretti mln eurot	0,64 14,6	0,64 15,9	0,56 17,1	0,67 18,9	0,61 17,5	0,61 20,3	0,69 25,9	0,69 35,5	0,66 40,3	0,64 49,5	0,57-0,73 48,1-61,6
Riigieelarvesse laekumata aktsiis	mln eurot	12,2	14,4	15,0	19,9	18,5	18,7	32,4	38,4	41,5	43,8	49,2
Riigieelarvesse laekumata käibemaks	mln eurot	4,6	5,2	5,5	6,6	6,0	6,5	9,8	13,2	15,6	17,5	19,5

* Andmed põhinevad Eurostati ekspordi-impordi andmetel, mida on korrigeeritud hinnanguliste laovarudega

Illegaalsed sigaretid on läbi aastate moodustanud olulise osa elanike poolt tarbitud sigarettidest ja illegaalse tarbimise osakaal on viimastel aastatel pigem suurenenud. Salasigarettide osakaal hakkas sigarettide turul kasvama seoses majandussurutisega 2009. aastal ja saavutas 2010. aastaks taseme 27-31%. 2011. aastal salasigarettide turu osakaal langes tasemele 24-29% ning tõusis 2012. aastal natukene, moodustades sigarettide siseturust 25-29%. Sellega seoses salasigarettide koguseline maht pisut suurenes, samas kasvas nende keskmine rahaline käive aastaga ligikaudu 8%, mille peamiseks põhjuseks olid kasvanud müügihinnad. Hinnanguliselt müüdi Eestis 2012. aastal 0,57-0,73 miljardit salasigarette, mille käive oli 48,1-61,6 miljonit eurot. Illegaalse sigaretikaubanduse tõttu jäi riigieelarvesse hinnanguliselt laekumata 19,5 miljonit eurot käibemaksu ja 49,2 miljonit eurot aktsiisimaksu. Seega jäi illegaalse sigaretikaubandusega riigile kokku laekumata 68,7 mln eurot⁸.

⁸ Laekumata maksusummade arvestuse aluseks on võetud illegaalsete sigarettide turu osakaalu vahemikhinnangu alampiir.

KOKKUVÕTE

2012. aastal laekus Eesti riigieelarvesse tubakatoodete aktsiisi 158,3 mln eurot (2011. aastal 144,5 mln eurot). Nagu varasematel aastatelgi, kasvasid 2012. aastal sigarettide aktsiisimäärad ja seetõttu suurenes legaalse sigaretipaki keskmine hind 2,65 euronit (2011. aastal oli keskmine paki hind 2,43 €). 2012. aastal suitsetas Eestis 23% täiskasvanud elanikest, 18% suitsetas iga päev (keskmiselt 14 sigaretti päevas). Kui suitsetajate osakaal on alates 2008. aastast langenud, siis 2012. aastal langus peatus.

Illegaalseid sigarette ostis 2012. aastal teadlikult 32% suitsetajatest (2011. aastal 31%). Suitsetajatest 13% ostis salasigarette pidevalt, 12% vahetevahel ja 7% väga harva. Võrreldes 2011. aastaga on pidevalt salasigarette suitsetajate osakaal kasvanud. Lisaks teadlikule salasigarette ostamisele tegi seda mitteteadlikult veel 3% suitsetajatest, kes ei olnud teadlikud, et teiste käest välismaalt toodud sigarettide ostmine on ebaseaduslik tegevus.

Salasigaretid on endiselt kõige enam levinud Kirde-Eestis, kus suitsetajatest 58% oli neid aasta jooksul ostnud. Pidevalt ostis salasigarette 43% Kirde-Eesti suitsetajatest, kuid suhteliselt kõrge oli pidevalt ostjate protsent ka Kesk-Eesti suitsetajate hulgas (21%)⁹. Salasigarette ostjate osakaal oli keskmisest kõrgem veel muust rahvusest, 30-64 aastaste, meeste ja madalama haridusega suitsetajate hulgas

Illegaalseid sigarette osteti peamiselt nende odavamama hinna tõttu võrreldes legaalse sigarettidega. Odavamama hinda pidas väga oluliseks 89% ja mõnevõrra oluliseks 11% illegaalse sigarettide ostjatest. Legaalse sigarettide hinnad kasvasid 2012. aastal 9%, illegaalse sigarettide 8%, seega hinnavahe suurenes. Legaalse sigaretipaki keskmise hinda oli 2,65 eurot, keskmine salasigarette pakk maksis 1,68 eurot. Kõige sagedamini osteti illegaalseid sigarette kas müüja juurest kodust (44% salasigarette ostjatest) või käest kätte tänaval (43%). Võrreldes eelmise aastaga on 2012. aastal tänavamüük märgatavalt vähenenud (2011. aastal ostis tänavalt 57% salasigarette ostjatest). Samal ajal on kasvanud illegaalse sigarettide ostmine turgudelt (+9%-punkti), samuti märgiti üle mitme aasta müügikohtadena ära baarid ja pubid, kus 2012. aastal ostis salasigarette 4% illegaalse sigarettide tarbijatest.

Illegaalse sigaretikaubanduse osakaal suurenes 2012. aastal vähe võrreldes 2011. aastaga, moodustades 25-29% sigarettide siseturumahust. Salasigarette koguseline müük kasvas aastaga samuti natuke (0,57-0,73 miljardit sigaretti), enam suurenes rahaline käive (48,1-61,6 miljonit eurot; 2011. aastal 43,5-55,4 miljonit eurot). Illegaalse kaubanduse tõttu jäi riigil 2012. aastal hinnanguliselt saamata ligi 68,7 miljonit eurot aktsiisi- ja käibemaksu.

⁹ Kesk-Eesti piirkonna alla on arvestatud Järvamaa, Raplamaa ja Lääne-Virumaa. Arvestades Lääne-Virumaa geograafilist paiknemist Ida-Virumaa kõrval, võib see mõjutada Kesk-Eesti küsitlustulemusi.